Espoon kaupungin lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntaan - tietojen käsittely ja ICT-ratkaisut

19.3.2021

Perusturvajohtaja Sanna Svahn

Tietojen käsittely: *Potilastietojen käsittely potilaan hoitamisessa*

- Terveydenhuoltolain 9 § on ollut tärkeä työväline, kun potilastietoja on siirretty perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä.
- Mikäli terveydenhuoltolain 9 § kumotaan, tietojen siirto Uudellamaalla perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä perustuisi pääsääntöisesti potilaan nimenomaiseen suostumukseen ja tapahtuisi käytännössä Kanta-palvelujen kautta
  - Kyseessä olisi iso muutos, jossa potilaalta edellytettäisiin aktiivista toimintaa, eli nimenomaisen suostumuksen antamista.
  - Kanta-palvelut on tarkoitettu ensisijaisesti potilastietojen arkistointipalveluksi, ei päivittäiseen potilaiden hoitamiseen liittyväksi tietojärjestelmäksi
- Terveydenhuoltolain 9 §:n kumoamisen vaikutuksia ei hallituksen esityksessä ole riittävästi arvioitu

- **Espoon kaupunki katsoo, että terveydenhuoltolain 9 § tai vastaava sääntely tulisi säilyttää, jotta voidaan turvata potilastietojen välittyminen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä ja palvelujen integraatio. EU:n yleinen tietosuoja-asetus mahdollistaa yhteisrekisterinpitäjyyden useamman rekisterinpitäjän välillä.**

Tietojen käsittely: *Uudenmaan erillisratkaisu ja tiedolla johtamisen mahdollisuudet*

- Uudenmaan erillisratkaisulla, terveydenhuoltolain 9 §:n kumoamisella ja toisiolakiin ehdotetun 41 §:n muutoksella on vaikutuksia alueen tietojohtamiseen.
  - **Ehdotetut ratkaisut muuttavat ja kaventavat tietojohtamisen mahdollisuuksia nykyiseen verrattuna**
  - HUS-yhtymä ei voisi lain nojalla saada hyvinvointialueilta tietoja omaa tietojohtamistaan varten. HUS-yhtymällä olisi oikeus käsitellä ainoastaan potilastietoja, jotka olisivat syntyneet sen omassa toiminnassa tai olisivat sen omiin rekistereihin tallennettuja. Tämä kaventaisi nykyisiä voimassa olevien säännösten tarjoamia mahdollisuuksia HUS-yhtymän tietojohtamiseen.
  - Hyvinvointialueen tietojohtamisen tarkoitukseen saamat tiedot erikoissairaanhoidosta rajautuisivat hyvinvointialueen omien asukkaiden tietoihin.
  - Hyvinvointialue ei voisi saada toisen hyvinvointialueen potilastietoja tietojohtamista varten.
- **Toisiolaissa säädetty tietojohtaminen on merkittävä työväline sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Espoon kaupunki pitää tärkeänä, että Uudenmaan erillisratkaisussa turvataan tasavertainen mahdollisuus tietojohtamiseen, eikä sääntely heikennä nykyistä tietojohtamisen tilannetta.**

ICT-ratkaisut: nykytilanne ja haasteet

- **Länsi-Uudenmaan ICT-ratkaisujen lähtötilanne tulevan hyvinvointialueen näkökulmasta**
  - Alueella ei toimi yhtenäistä kuntayhtymää tms. => ICT-ratkaisut eivät ole konsolidoituneet nykytilassa
  - Käytössä on esim. yli 30 Sote ICT –tietojärjestelmää
  - Osa kunnista on mukana Apotissa, osa ei. Muutamilla kunnilla on edessä merkittävä Pegasos-järjestelmien siirtäminen uuteen järjestelmäversioon. Näitä versiouudistuksia on pyritty konsolidoimaan teknisesti Länsi-Uudenmaan valmistelevassa sote-hankkeessa. Lisäksi yhteisellä tietoallasratkaisulla pyritään osin hallitsemaan erilaisten asiakaspotilastietojärjestelmien haastetta.
  - Alueen pienemmissä kunnissa nykyvoimavaroin pystytään lähinnä ylläpitämään järjestelmäkokonaisuuksia, esim. digipalvelujen kehittämiseen ei ole riittänyt voimavaroja.

- **Keskeisimmät tunnistetut haasteet ICT-ratkaisuihin liittyen tulevan hyvinvointialueen näkökulmasta**
  - Nykymuotoinen hankintalainsäädäntö ja sote-uudistuksen lakivalmistelu eivät mahdollista kuntien nykyisten ICT-sopimusten konsolidointia tai laajentamista hyvinvointialueen käyttöön edes määräajaksi
  - Tämä tilanne johtaa massiivisiin ICT-perusratkaisujen hankinta- ja käyttöönottopanostuksiin hyvinvointialueen perustamis- ja käynnistämisvaiheessa, ja nämä hankintaprosessit tulevat jatkumaan usean vuoden ajan (n. 8-10 vuotta)
  - Yhteisten sote ICT -ratkaisujen lisäksi joudutaan hankkimaan myös yleishallinnon ja ICT-infran ratkaisut kokonaisuudessaan uudelleen hyvinvointialueelle
  - Uushankinnat ja väliaikaisintegraatioratkaisut tulevat vaatimaan lisärahoitusta ja lisäresursointia sekä ICT- että hankinta-asiantuntemuksen osalta
  - Hyvinvointialueen yhteisten ICT-perusratkaisujen hankkiminen ja käyttöönottaminen vie voimavaroja digiratkaisujen ja tiedolla johtamisen ratkaisujen kehittämiseltä. Tämä puolestaan hidastuttaa potentiaalisten kustannushyötyjen realisoitumista sote-palvelutuotannossa.
  - Asetettu aikataulutavoite on haasteellinen eivätkä kaikki hankintaprosessit tule valmistumaan annetussa aikatauluraamissa
  - Yksityiset että in-house ICT-palvelutuottajat ovat indikoineet ICT-asiantuntijaresurssipulaa kansallisesti yhtaikaisessa sote-transitiossa

ICT-ratkaisut: Espoon esitys

- Edellä esitettyjen haasteiden perusteella Espoon kaupunki esittää, että
  - **sote-rakenneuudistusta koskevassa lainvalmistelussa huomioitaisiin sote-rakenneuudistusta koskeva poikkeusmenettely vallitsevasta hankintalainsäädännöstä, jolla mahdollistettaisiin väliaikaisesti**
    - **kuntien nykyisten yleishallinnon ja ICT-infran ICT-sopimusten laajentamisen hyvinvointialueen käyttöön määräajaksi**
    - **kuntien sote ICT -sopimusten konsolidoinnin ja/tai laajentamisen hyvinvointialueen käyttöön määräajaksi**
  - **sote-uudistuksen valtion rahoituksessa otetaan huomioon**
    - panostukset uushankittaviin ja väliaikaisiin ICT-perusratkaisuihin (sote ICT:n, yleishallinnon ja ICT-infran ratkaisut)
    - digipalveluiden ja tiedolla johtamisen ICT-ratkaisujen kehittämisen vaatimat voimavarat
    - lisäasiantuntijoiden resursointitarve transition ajaksi (erityisesti ICT- ja hankinta-asiantuntijat)
    - yleishallinnon ja ICT-infran asiantuntijoiden vaatima lisärahoitus (näitä tarvitaan sekä kunnissa että hyvinvointialueella)
      - vaikka kunnat voivat siirtää sote ICT-asiantuntijansa hyvinvointialueelle, yleishallinnon ja ICT-infran ICT-asiantuntijaresurssit ovat niukat kunnissa jo nyt, joten todennäköisesti näiden asiantuntijoiden kokonaismäärää on kasvatettava, jotta sekä kuntien että hyvinvointialueen asiantuntijaresurssitarve saadaan täytettyä

Yhteenvetona todetaan, että sote-uudistusta ohjaavassa lainsäädännössä tulisi kaikin tavoin edistää hankintajuridisia joustoja, jotta keskuskaupunkien ja kuntien nykyisiä ICT-sopimuksia voitaisiin konsolidoida ja laajentaa uusien hyvinvointialueiden käyttöön. **Tämä supistaisi sote-palvelutuotannon riskejä ja muutoskustannuksia, varmistaisi tavoiteaikataulua sekä mahdollistaisi lisäaikaa vaativimmille hankintaprosesseille (esim. APTJ-hankinnat)**

Kiitos!

Espoon kaupungin lausunto 14.9.2020 sote-lakiesityksestä

- lausunnon keskeinen sisältö

1. Uudistuksen taloudelliset vaikutukset Espoon kaupungille ovat kestämättömiä
2. Esitetty uudistus, jossa siirrytään kolmiportaiseen hallintoon, heikentää kasvavien kaupunkien toimintaedellytyksiä
3. Länsi-Uudenmaan sote-maakuntaan kohdistuvat, rahoituskriteereistä johtuvat, leikkaukset eivät ole hyväksyttävissä.
4. Uudistuksessa pitäisi turvata paremmin hyvin toimivien monituottajamallien toimintaedellytykset
5. Uudenmaan erillisratkaisun aluejako on kannatettava
6. Pelastustoimen tulee jatkossakin tuottaa ensihoidon palveluja synergiaetujen turvaamiseksi